

HAVEGLÆDER

forår 2023

Hvornår skal
sommerfuglebuskene
beskæres, og hvordan?

Se gartnerens 37 år
gamle forårshave

Stjernemagnolie
og hendes søstre

Sæt krydderi
på haveplanen

Bliv inspireret af 35 forskellige krydderurter

Indhold

4 Plant – beskær – gød

I april og maj måned er der nok at se til i haven. Planterne vågner op til en ny sæson, og nye frø skal i jorden og være klar til sommerens solrige lange dage. Klargøring af roser og stauder. Beskæring af middelhavsplanter og tilplantning af tomater i drivhuset.

6 Græsplænen

Plæneluftning, gødsning, klippehøjde og topdressing. Der er nok af gøremål med græsplænen, hvis den skal være fin og grøn – klar til sommerens fodboldspil og morgentur med bare tæer.

7 Kan dine planter holde varmen?

Stueplanters oprindelse ligger langt fra vores breddegrader. Hvis du ønsker at flytte stueplanterne ud i kølige omgivelser, eller ikke varmer orangeriet op, hvilke kan så tåle at stå køligt. Her får du nyttige lister med navne at gå efter.

8 Sådan lykkes du med ærteblomster

Hvis du også gerne vil kunne høste dine egne dejligt duftende ærteblomster, så kan du her få tips til, hvordan det kan lykkes.

10 Sæt krydderi på haveplanen

35 forskellige krydderurter er beskrevet med lysforhold, blomstring, størrelse og ikke mindst anvendelse. For hvad er det nu lige, lakridstagetes skal bruges til?

14 Duftende martsviol

Lille, lilla og velduftende. Martsviol er måske svær at få øje på, men den er værd at gå på jagt efter. Få opskrifter på te, sukker og olie lavet på den aromatiske lille blomst.

16 Beskæring af sommerfuglebuske

Er du i tvivl om beskæring, så se med her. Sommerfuglebuskene vil i lune egne af Danmark stå med masser af nye blade allerede i februar måned; men du bør alligevel vente med beskæringen til april. Se hvorfor og ikke mindst hvordan. Bliv også inspireret til at plante nye sorter af de skønne buske.

20 Gartnerens 37 år gamle forårshave

Carl Martin og Brenda bor omgivet af den skønneste forårshave, og Haveglæder har været på besøg for at få fortællingen og deres råd om, hvordan man formår at passe så stor en have.

26 Stjernemagnolie og hendes søstre

Én af de mindst frostfølsomme magnolie er stjernemagnolien. Få inspiration til sorter af Magnolie, hvor stjernemagnolieplantens gener er blevet krydset med andre arter af magnolie.

30 Bøgetræer i haven

Hægebøg, rød-bøg, bøg til hæk og skove af bøg. Bøgetræer findes i mange former og størrelser – mange passer også ind i en helt almindelig have.

Velkommen til Haveglæder

Magasinet som giver inspiration,
viden og løsninger til haven.

Så er det blevet forår og dermed 'havetid' - hvilken glæde. Jeg har længe set frem til forårets komme og nogle fridage i påsken, så der er tid til at komme i haven og mærke trætheden efter en hel dags havearbejde. Måske er vi i år heldige med vejret. Påskedag falder først den 9. april i år. Påskedag er den første søndag efter fuldmåne efter 21. marts. Det betyder, at der altid er fuldmåne mellem palmesøndag og påskedag, og datoen for påskedag derfor falder mellem den 22. marts og 25. april. Så i år falder påsken midt imellem yderpunkterne. I 2025 falder påskedag først den 20. april, med stor sandsynlighed for, at det bliver en lun påske.

I dette nummer af Haveglæder kan du blandt andet læse om ærteblomster, magnolie og gartnerens forårshave. Da jeg læste artiklerne, kom jeg til at tænke på barndomsoplevelser, og oplevelser, jeg har haft i botaniske samlinger rundt om i verden.

Min mormor havde et lille byhus med et areal bag huset, der var cementeret og en meget lille have. Haven var adskilt fra det cementerede areal med en jernramme og låge beklædt med kraftigt hønset. Haven havde fungeret som hønse- og andegård under krigen, og på det cementerede areal havde der været opdrættet duer og kaniner.

Da jeg voksede op, var høns, duer, ænder og kaniner erstattet af mange blomster. Roser, stauder og sommerblomster - specielt ærteblomster, som groede på hegnet, og som blev majsommeligt plukket ind til vaserne eller foræret væk, så planterne fortsat kunne blomstre rigt hele sommeren igennem. Der var en duft af ærteblomster i stuerne. Jeg holder lige så meget af ærteblomster som min mormor, og helst i blandede farver med masser af duft.

En stor flot magnolie i haven er ikke til at stå for. I de danske haver er der prægtige eksemplarer af stjernemagnolie, åkandemagnolie, almindelig magnolie og kinesisk magnolie. Det tager nogle år, før planterne er fuldt udvoksede, men det er ventetiden værd.

Jeg har haft den store oplevelse at se magnolie andre steder i verden. Når man kommer udenfor storbyerne og op i bjergene i Japan, så er magnolier så store som bøgetræer. Den japanske magnolie, *Magnolia kobus*, skal være gammel, før den blomstrer, og den lidt mere sjældne *Magnolia obovata*, kurilermagnolie, ligeså. Begge kan bestilles i havecentre, hvis de ikke allerede står blandt de mere kendte magnolier.

Japan er kendt for traditionen 'Hanami' - at se på blomster. Det henfører til kirsebærblomster 'sakura', som over hele Japan blomstrer fra marts til maj. Jeg har desværre endnu ikke haft oplevelsen.

Til gengæld kan jeg varmt anbefale at besøge Brooklyn Botaniske Have, hvis du er i New York i april. De har en fantastisk samling af japanske kirsebær og magnolier. Tag også en afstikker til den botaniske have i Bronx. Tættere på, er Royal Botanic Gardens, Kew i London et besøg værd, hvis man er interesseret i magnolier og trænger til en pause fra storbyens larm.

Er du blevet fascineret og inspireret af at læse om Brenda og Carl Martin Fiskers have, så skal du reservere to tre dage mellem den 13. og 21. maj i år. Der finder det store rododendronshow sted i Westerstede i Niedersachsen - 'Rhodo in Westerstede'.

Det bliver betragtet som Europas største rododendronudstilling, og er bare tre en halv times kørsel fra den dansk tyske grænse. Det er en imponerende oplevelse, hvor bykernen omkring kirken er omdannet til haver. De største rododendronproducenter i Tyskland udstiller og fremviser nyheder og gamle kendinge, og det er ikke kun rododendron - det er alle planter og træer til surbundsbedet. Udstillingen kan ses hvert fjerde år, og i år fejrer Westerstede samtidig byens 900-års jubilæum.

God fornøjelse!

Per Boisen Andersen,
direktør for brancheforeningen Danske Havecentre

Haveglæder er meget mere end det magasin, du læser nu ...

Det er også WWW.HAVEGLÆDER.DK, hvor du kan blive endnu mere inspireret. Søg på artikler og videoer om emner, du gerne vil vide mere om. Her kan du også finde informationer om tusindvis af planter til haven, terrassen og altankassen. Du kan også melde dig til vores nyhedsbrev, hvor du får aktuelle tips og gode råd til havens gøremål - helt gratis.

Med dette ønsker vi, at din Haveglæde vil vokse og dine drømme gå i opfyldelse.

Følg os på

Udgiver www.danskehavecentre.dk

Fotos GAP Photos Ltd, England, Flora Info (PBA), Hortus Advising

Tekst Hortusadvising.dk ved Marianne Bachmann Andersen

Layout/tryk Grafisk Produktion Odense, www.gpo.dk

ISSN 2245-8190

ISSN 2245-8204 (online)

Plant - beskær - gød

April

Hvidløg

Fik du ikke lagt hvidløg sidste efterår, så kan du nå at lægge dem tidligt i april måned.

- Grav jorden godt igennem, så jorden er porøs i mindst 15 cm dybde
  - Træk en snor (rækkeafstand 25 cm)
  - Lav en rille (min. 7 cm dyb)
  - Placér hvidløgsfeddene med spidsen oppe og med 10 cm mellem hver
- Hvidløg skal stå solrigt og må ikke mangle vand. Gød let i det tidlige forår. Omkring 1. juli skal hvidløg graves op til tørring.

Del vintergækker

Når de smukke vintergækker er afblomstrede, er det et godt tidspunkt at dele dem på. Tuen af vintergækker graves op (løgene ligger meget dybt). Jorden rystes af, og nu kan den massive klump deles, så hvert løg udgør en ny plante. Genplant med det samme.

Stueplanter omplantes i frisk jord, inden ny vækst for alvor går i gang.

- Træk forsigtigt planten op af den potte, den gror i
  - Ryst forsigtigt så meget af den gamle jord af som muligt (den skal i komposten)
  - Løs røddeerne, hvis det er muligt
  - Find en potte, der er lidt større (ca. 20%) end den, som planten hidtil har vokset i
  - Fyld bunden med god kvalitetsjord til stueplanter (specialjord til orkidéer og middelhavsplanter)
  - Placér planten i midten og fyld nu op med jord rundt om rodklumpen
  - Afslut med at fylde jord på toppen og tryk forsigtigt ned
  - Vand godt til ad flere omgange, så rødder og ny jord får god kontakt
- NB Har du brug for vejledning i jordtype til dine stueplanter, så spørg gartneren i dit lokale havecenter. Her findes et bredt sortiment af jordblandinger til dine planter.

Roser

Midten af april måned er et fornuftigt tidspunkt at få beskåret havens roser på. Det er en stor fordel at beskære roserne denne ene gang om året. Beskæringen giver sunde planter, stor blomsterrigdom og beholder roserne i en kompakt form. Der er flere forskellige grupper af roser – dermed også flere forskellige opskrifter på, hvordan de skal beskæres.

Fælles for alle roser er, at beskadigede og døde grene skal klippes helt væk.

Stauder

Langt de fleste stauder visner ned hver vinter. I det tidlige forår begynder mange af dem at danne nye skud under dækket af visne stængler og blade. Brug en dejlig solskinsdag i april på at fjerne dækket af blade, så de nye skud får lys og luft til at vokse frem. Meget kan vristes fra, uden at du behøver at klippe, men nogle af stauderne har brug for, at du forsigtigt klipper de visne stængler ned ved basis af planten. Stauderne er ekstra sårbare her i det tidlige forår, så undgå at bruge for voldsomme redskaber i bede med stauder.

Middelhavsplanter

Citrontræer, oliven, nerie og andre skønne middelhavsplanter har gennem vinteren haft en minimal tilvækst. Inden lyset og varmen får planternes vækst i gang, har du mulighed for at foretage lidt kraftigere beskæring. Selv ældre grene kan reduceres eller helt fjernes. Når planterne begynder at danne nye skud, så bør du kun beskære dem med blød knibning af skudspidserne.

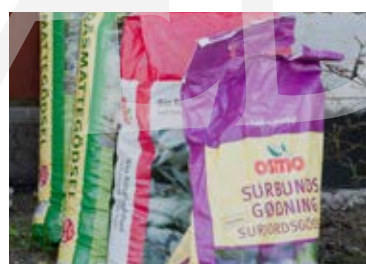
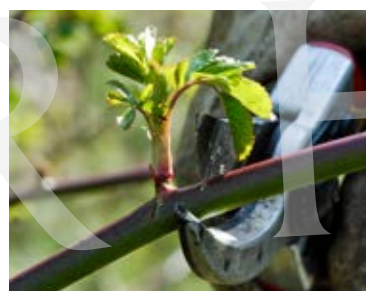
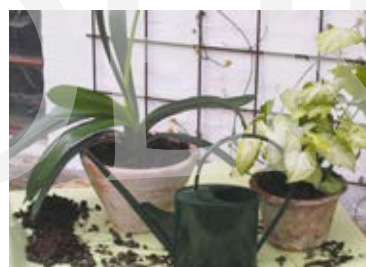
Prydbuske med farvede grene

Har du plantet pil eller kornel med flotte farvede grene, så skal du inden udspring klippe grenene ned til 5 – 10 cm over jorden. På den måde sikrer du dig, at de nye grene igen i år danner flotte farver.

I april måned er de fleste planter stadig ved at vågne efter vinterens dvale. Jordens temperatur er endnu lav, så det er begrænset, hvor meget næring planterne har brug for. Laver du din egen kompost, vil det være godt at fordele den her i det tidlige forår. Kompost er omsat plantemateriale og er rig på mikroliv og nogle gødningsstoffer. Dog er kompost sjældent rig på kvælstof, som mange af vores planter har brug for. Det er derfor altid godt at tilføre noget gødning til havens planter – det behøver ikke være store mængder til allerede etablerede træer og buske. Brug hellere lidt mere gødning på de nyplantede planter og dem, der danner blomster (stauder og roser). Naturgødning er at foretrække, da den fremmer naturens eget mikroliv, og fordi den ikke udvaskes så let som handelsgødninger.

Rosenbedet

Tildel rosen gødning hver måned fra april – august. Fire gange gødning holder roserne i god vækst og giver sunde planter. Husk dog at vande, hvis foråret er meget tørt. Roser har brug for vand, og vandmangel kan meget vel være årsagen til, at mange roser bliver ramt af svampesygdomme.

PLANT

BESKÆR

GØD

Forårstravlheden er til at få øje på. De lange lyse dage kan udnyttes i det skønne forårsvejr med flere nyttige gøremål i og omkring planterne i din have, på altanen, ved sommerhuset eller i kolonihaven. Frøposer og udplantningsplanter skal i jorden, så vi senere på sommeren kan høste dejlige hjemmedyrkede grøntsager og frugter. Der skal nye blomster i bedene og i krukke – det hele skal vandes og passes, så haveglæden bliver optimal. Her får du nogle tips til nogle af de ting, der er gode at udføre her i april og maj måned.

Maj

Stauder

Nu er jorden så lun, at nyplantede stauder hurtigt gror fast og er klar til at fylde hullerne ud i din have. Måske skal du anlægge et helt nyt bed? Eller endelig få plantet de favoritter, du længe har gået og ønsket dig? Stauder gør havearbejdet nemmere. De er nemlig med til at dække jorden, så der ikke vokser ukrudt op. Stauder findes i et utrolig bredt sortiment, så har du steder i haven, hvor du gerne vil have lidt mere grønt eller blomster, så findes der også stauder til netop det sted. Det kan være i skyggen under et træ eller større buske, i dit surbundsbed med rododendron eller midt i haven, hvor solen skinner, og der altid er lidt tørt henover sommeren.

Frugtbuske og -træer

Der er ikke noget så dejligt som at prøvesmage om hindbærrene, solbærrene, ribs, blåbær og stikkelsbær er ved at være modne. Det er let at dyrke egne bær i haven, og det er oplagt at plante nye buske netop nu. Det samme gælder for alle frugttræer, som har brug for at komme godt fra start her i foråret. Udvalget er stort, så kig forbi dit havecenter og se de mange sorter. Generelt så skal alle frugtbuske og -træer have masser af lys for at frugterne kan udvikles optimalt. De trives i almindelig havejord – dog skal blåbær plantes i surbundsmuld.

Drivhuset

Nu er faren for nattefrost stort set ovre, og både agurker, tomater, chili, auberginer og meloner har gode betingelser for at gro i dit drivhus. Mange har tyvstartet i april måned, men du får fuld sikkerhed for god plantevækst, når du udsætter plantningen til maj måned.

Der findes flere metoder at gro ovennævnte afgrøder på:

- Direkte i jorden i dit drivhus
- I selvvandingskasser
- I store krukke eller spande

Vigtigst er det, at planterne altid får vand, når de har behov for det. Gødning løbende gennem vækstsæsonen giver det bedste resultat.

Husk at åbne og lukke for drivhusets døre og vinduer, så temperaturen ikke bliver for lav om natten og ikke bliver for høj om dagen.

Sydfrugter (nektariner, fersken, abrikos)

Når blomstringen er ovre, kan du finde saksen frem og forme dine sydfrugter. Frugten dannes på sidste års skud, så de nye bløde skud kan med fordel beskæres, så de er klar til at erstatte dette års frugtbærende grene og skud. Danner din plante et espalier, så er maj måned et godt tidspunkt at binde de nye grene ind og klippe skuddene, når de har nået deres ønskede længde.

Grene, der ikke vokser til de to sider, du ønsker, kan du klippe af ved stammen. Sideskud, som bryder på skud med blomster (frugt) kan med fordel afkortes, så der er 2 blade tilbage.

Prydbuske med tidlig blomstring

Forsytia, blodribs, alm. ranunkelbusk, snedriverbusk og andre af de tidligt blomstrende prydbuske kan med fordel beskæres efter endt blomstring.

- Foryngelsesbeskæring ved at fjerne ca. 1/3 af de ældste grene ved basis
- Klip de afblomstrede skud tilbage til det sted, hvor blomstringen startede – så får du en fin kompakt busk

Stueplanterne

Alle husets stueplanter kan også mærke, at en ny vækstsæson er i gang. Den øgede mængde lys "vækker" dem på ny, og de har brug for mere gødning. Brug gerne naturgødning i lav dosering hver gang, du vander dine stueplanter. Jo mere vand de behøver, des mere gødning har de også brug for.

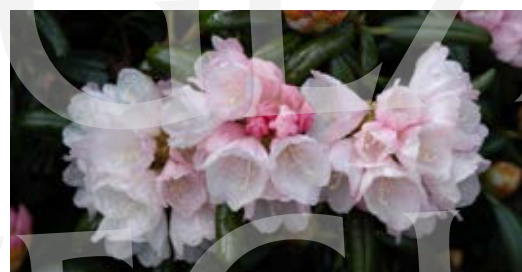
Surbundsbedet

Giv planterne surbundstilpasset gødning to gange hvert år. Første gødskning ligger mellem 15. april – 15. maj. Anden runde med gødning skal være i midten af juni og fremmer den nye skudtilvækst.

Topdressing med ekstra spagnum hvert 2. – 3. år sikrer, at der er godt med jord til rodvæksten. Topdres i forbindelse med første gødning. Først gøder du, så topdresser du og vander godt til bagefter.

Drivhuset

Der begynder at være stor tilvækst hos planterne i drivhuset. Planterne har brug for vand og gødning. Dyrker du i selvvandingskasser, skal du gøde, når du fylder kasserne op med vand. Dyrker du i jorden eller i krukke, skal du jævnligt tilføre gødning i vandingsvandet eller drysse naturgødning omkring planterne.

PLANT

BESKÆR

GØD

Vær på forkant med ukrudtet. Lug mellem de nye frøspirede planter, dine nyplantede planter og i bede med blomster og buske. Brug et hakkejern, hvor det kan lade sig gøre. Her vil ukrudtet hurtigt tørre ud på en solrig forårsdag.

Græsplænen

Helt fra start

Skal du anlægge en helt ny græsplæne, så kan du så fra midten af april – oktober måned. Sommermånederne kræver stor opmærksomhed og ekstra vanding, mens forårets og efterårets køligere og mere regnfulde måneder er nemmere at lykkes med.

Eftersåning – tidligt forår eller efterår

Er der i din plæne områder, hvor græsset er gået ud eller blevet tyndt, så kan du efterså. Det bedste resultat får du når:

- Du fjerner al vissent plantemateriale i området (brug en rive)
- Løser jorden, hvis den er komprimeret
- Bruger græsfrø af god kvalitet
- Giver frøet gode betingelser for at spire (tromler/klapper efter såning)
- Freder arealet under spiringsprocessen

Plæneluftning

Hvis du vil skabe lys og luft til græssets rodzone, så er det en god idé at luften plænen. Det kan udføres ved at vertikalskære plænen (på kryds og tværs), rive al løs plantevækst væk og lade plænen "komme sig" indtil den er vokset til igen. Den lidt grove behandling af græsplænen bør kun udføres én gang om året, og må kun udføres på en plæne, der er i god vækst.

Topdressing

Er plænen blevet lidt ujævn henover vinteren, så vil topdressing være godt. Du kan evt. tromle plænen først – så er det tydeligere at se, hvor der mangler jord. Topdressing bør være en blanding af 80% sand og 20% findelt kompost. Maksimum ½ cm tykkelse, så græsset kan gro op gennem laget. Brug aldrig ren kompost eller spagnum!

TIPS

Har du vertikalskåret din plæne, kan det være nødvendigt at sprede jord og evt. efterså med nyt græsfrø. Her kan topdressing anvendes. Harpet muldjord vil også være et udmærket valg.

Mos i plænen

Når der vokser mos i græsset skyldes det, at græsset ikke har optimale betingelser.

- Er jordens surhedsgrad for lav? (lav en jordanalyse og tilføj evt. kalk)
- Er jorden for fugtig?
- Er der for lidt lys? (der findes græsblandinger til mere skyggede forhold)
- Mangler der gødning?

Fjern mosset (brug evt. en vertikalskærer), sørg for bedre vækstbetingelser og undlad at klippe græsset for kort.

Klippehøjden

Det anbefales at indstille klippehøjden på 3-4 cm. Det optimale er, at du kun klipper 1 - 2 cm af ved hver klipping og aldrig mere end 1/3 af bladets længde. Klipper du plænen for lavt, vil sideskuddannelsen reduceres og risiko for tynd plæne med adgang for mos og ukrudt opstår. I tørre perioder skal klippehøjden øges.

Gødning

Jordtypen i mange haver er lerjord med iblanding af større eller mindre mængder sand. I den type jord anbefaler vi følgende dosering af gødning:

Pr. 100 m² på lerjord Kunstgødning

Tidspunkt	Mængde
Primo april	2 kg
15. maj	2 kg
1.juli	2 kg
1.september	2 kg

Pr. 100 m² på lerjord Naturgødning

Tidspunkt	Mængde
Primo april	3 kg
15. maj	3 kg
1. august	3 kg

Vokser græsset på en sandjord, så skal du gøde oftere med lavere dosering:

Pr. 100 m² på sandjord Kunstgødning

Tidspunkt	Mængde
Primo april	1,3 kg
1. maj	1,3 kg
1. juni	1,3 kg
1. juli	1,3 kg
1. august	1,3 kg
20. september	1,3 kg

Pr. 100 m² på sandjord Naturgødning

Tidspunkt	Mængde
Primo april	2 kg
1. maj	2 kg
1. juni	2 kg
1. august	2 kg

Kan dine planter holde varmen?

De fleste stueplanter stammer oprindeligt fra de tropiske egne. De er derfor slet ikke vant til at stå ude på årstider, hvor temperaturen er relativt lav. De bryder sig heller ikke om at stå i en uopvarmet stue eller gæsteværelse – og dog. Der er nogle af stueplanterne, som nemmere klarer at stå under køligere forhold. Det kan være rart at vide, når vi skal spare på energien og samtidig gerne vil give vores planter de bedste vilkår.

Disse planter er sarte over for lave temperaturer og bør ikke stå koldere end 18-20 grader °C

- Agave
- Aloe vera
- Cactus
- Elefantøre, *Alocasia*
- Filodendron, *Philodendron*
- Gardenia, *Gardenia jasminoides*
- Hanekam, *Celosia*
- Julestjerne, *Euphorbia pulcherrima*
- Kandedærer, *Nepenthes*
- Kristi tornekrone, *Euphorbia milii*
- Paradistræ, *Crassula*
- Passionsblomst, *Passiflora*
- Skjolddrager, *Scutellaria*
- Trillingranke, *Bougainvillea*
- Vintergylden, *Jacobinia*
- Ørkenrose, *Adenium obesum*

Disse planter kan godt tåle at stå ved 8-10 grader °C over en længere periode

- Alpeviol, *Cyclamen persicum*
- Azalea, *Rhododendron simsii*
- Bajonetplante, *Sansevieria*
- Citrus
- Cuphea
- Fluefanger, *Dionaea muscipula*
- Forårsp примula
- Følsom mimose, *Mimosa pudica*
- Husfred, *Soleirolia soleirolii*
- Koraltop, *Kalanchoe*
- Laurbærfigen, *Ficus microcarpa*
- Mangeblomstret jasmint, *Jasminum polyanthum*
- Mor og barn, *Tolmiea menziesii*
- Myrte, *Myrtus communis*
- Nolina, *Beaucarnea*
- Oliventræer
- Paletblad, *Solenostemon*
- Paraplytræ, *Schefflera*
- Pelargonier
- Pilea, *Pilea libanensis*
- Pletter i luften, *Muehlenbeckia*
- Ridderstjerne, *Hippeastrum*
- Sølvtråd, *Calocephalus brownii*
- Yucca

Navn	<i>Lathyrus odoratus</i>
Oprindelse	Sicilien
Voksested	Fuld sol eller halvskygge
Vækst	Klatreplante (vokser op til 2 m)
Planteafstand	20 cm
Blomstring	Maj – november (første frost)
Type	Etårig sommerblomst, der dør hver vinter

Har du ikke nået at så ærteblomster, så kan du springe forspiringen over ved at så direkte på voksestedet. Dette kan gøres fra midten af maj og til omkring 1. juli.

Det er vigtigt, at du klipper blomsterne af, når de springer ud. Blomsterproduktionen vil aftage voldsomt, hvis de visne blomster begynder at danne frøbælge.

Sådan lykkes du med ærteblomster

Den sicilianske munk Cupani samlede frø af de vilde ærteblomsterfrø og sendte dem i år 1699 til Dr. Uvedale i Enfield, England. I 1730 blev sorten 'Painted Lady' udviklet. Nu gik planteforædlere i Skotland i gang med at krydse ærteblomsterne, og snart kom grandiflora-typerne med større blomster på markedet. Det varede ikke længe inden de i Althorp, England kunne præsentere sorter som 'Prima

Donna' og andre fremragende sorter under navnet 'Spencers'. I dag findes en lang række forskellige sorter med tofarvede, ensfarvede og sribede blomster. Kig efter sorter, der er lave til krukker og ampel. Vær også opmærksom på, at der er mere duft i nogle sorter af ærteblomster, end i andre.

Én af de mest berusende enårige blomster er ærteblomster. Nogle vil mene, at de er lidt svære at få til at lykkes, men følger du disse tre trin, knækker du nemt koden og får masser af dejlige ærteblomster i din have.

TRIN 1

Forspiring

Allerede fra marts er det en god idé at starte forspiringen af ærteblomster. Læg de runde frø i blød i lunken vand 24 timer før såning. Vand din såjord godt op og læg nu frøene enkeltvis i dine såbriketter eller i såbakken. Stil de nysåede plugs ved stuetemperatur. Hold øje med, at jorden er vandet godt op, men vær opmærksom på, at de ikke står under vand, for så vil frøene mugne. Frøene har ikke brug for lys, før de spirer frem. Hvis der er stor udtørring af jorden, så læg en opvandet avis henover dine såbakker. Kig jævnligt til bakkerne, så avisen fjernes, så snart de første spirer dukker op. Spiringen vil tage ca. 14 – 21 dage.

1

TRIN 2

Afhærdning

Når alle frøene er spiret, er det bedst at finde et sted, hvor temperaturen ikke er så høj. Det kan være udestuen eller drivhuset, hvor der er masser af lys, men hvor temperaturen er mere moderat. Det gør ikke noget, at temperaturen stiger i dagtimerne, når solen skinner. Planterne har brug for lys for at danne nye blade. Vigtigt er det, at temperaturen også er lav (under 10 grader), for så danner planten et mere solidt rodnet, og planterne bliver mere kompakte.

Når planterne er vokset til 10 cm, kan du med fordel knibe toppen. Nu vil de få en bedre forgrening.

2

TRIN 3

Plantning

Find et solrigt område i haven. Det kan være i køkkenhaven, i stauedebedet, ved husmuren, i højbedet eller i en stor krukke. Ærteblomster har brug for noget at vokse op ad. Brug grene, som du har klippet af træer og buske, et stauedestativ, et pyramideformet metalstativ eller rejs to rionet mod hinanden.

Jorden skal være løsnet og porøs. Fri for ukrudt og større sten.

Tag forsigtigt dine planter ud af såbakken og placer dem med 20 cm afstand ved dit stativ. Vand godt til, så der er god kontakt mellem rødderne og deres nye voksested.

Hjælp de små planter lidt på vej op ad støttestativet – snart vil de selv sno deres blade rundt og vokse både bredt og opret. Når planterne er begyndt at lave nye skud efter udplantningen, så giv dem lidt naturgødning.

3

Sæt krydderi på haveplanen

Bivenlige planter

Mange af krydderurterne blomstrer henover sommeren. Blomsterne er fyldt med nektar og pollen, som bier, sommerfugle og mange andre insekter har stor glæde af

Tips til basilikum

Basilikum kræver masser af varme og lys. Småplanter skal vokse til ved 20 grader, og står de i dit drivhus, må nattens temperatur ikke komme under 10 grader. Står de ude, skal de stå et sted, hvor der er godt med læ. Undlad at vande på plantens blade. Bedst er det, hvis vandingen kommer nedefra, så jordens overflade er tør. Tag toppen af skuddet, når der er ca. 6 blade.

Aroma og smag fra egen have eller højbed/altan giver hverdagen et ekstra løft, og har man først prøvet at have mulighed for at kunne plukke eller skære friske grønne krydderurter til dagens retter, så vil man ikke være det foruden.

Sortimentet af krydderurter er meget stort, så her får du en krydderiblanding light og selvfølgelig også mulighed for at vælge mellem de mange skønne krydderurter, som du kan finde i dit lokale havecenter.

Navn	Anvendelse	Beskrivelse
Basilikum, <i>Ocimum</i> Etårig krydderurt, som er forholdsvis varmekrævende. Planter forholdsvis højt og må ikke få for meget vand. Fås i flere sorter – også med røde blade.	Pesto, tomatsalater, i salater, vineddike, pizza, pastaretter	☞ 30 – 50 cm Lysforhold: ☉☾
Grøn mynte, <i>Mentha spicata</i> Dejlig krydret mynte, der nemt gror videre, selvom du snupper lidt af toppen. Danner udløbere, så det anbefales at dyrke mynte i en krukke/spand. Er flerårig og meget robust.	Kolde supper, drinks, tabouleh salat, pitabrød, isvand	☞ 50 – 60 cm ☞ lilla ☼ sommer Lysforhold: ☉
Kruspersille, <i>Petroselinum, crispum</i> Krydderurt, der efter sin blomstring visner ned og dør. Du skal derfor plante nyt hvert år.	Nye kartofler, dressinger, kryddersmør, drys på kødretter og i supper	☞ 25 cm Lysforhold: ☉☾
Oregano, <i>Oreganum vulgare</i> Flerårig plante, der også findes i en kompakt form. En af de mest tørketålende krydderurter.	Pizza, tomatsose, pastaretter, madbrød	☞ 20 – 40 cm ☞ rosa/lilla ☼ sommer Lysforhold: ☉
Purløg, <i>Allium schoenoprasum</i> Flerårig plante, der tidligt om foråret skyder med nye grønne hule skud. Danner fine runde lilla blomster	Grønt drys til omelet, kartoffelsalat, smørrebrød, kryddersmør, dressing, salat	☞ 25 – 30 cm ☞ lilla ☼ sommer Lysforhold: ☉
Rosmarin, <i>Rosmarinus officinalis</i> Vintergrøn stor og flot busk, hvis den plantes på en lun vokseplads. I kølige egne bør den dyrkes i krukke, som sættes i ly for vinterens kolde vinde.	Krydderurt til kødretter som lam, fisk og okse. På ovnbagte rodfrugter og Foccasiabrød. God til krydderolie og vineddike	☞ 40 – 60 cm ☞ hvid/lilla ☼ april – maj Lysforhold: ☉
Salvie, <i>Salvia officinalis</i> Findes i flere sorter med grønne, purpurfarvede og med brogede blade. Vintergrøn. De mest hårdføre er dem, der har grønne blade. Tørketålende.	Kødretter (især svinekød), supper, fisk. Saltimbocca, krydderolie og vineddike	☞ 40 – 50 cm ☞ lilla ☼ sommer Lysforhold: ☉
Timian, <i>Thymus vulgaris</i> Opretvoksende vintergrøn lav krydderurt, som har brug for beskyttelse mod en våd og kold vinter. Skal ofte genplantes hvert år.	Kødretter, fiskeretter, supper, pizza, pastaretter, til fjerkræ, sammen med tomater	Højde: 25 cm ☞ lilla ☼ sommer Lysforhold: ☉

Basilikum, *Ocimum*

Grøn mynte, *Mentha spicata*

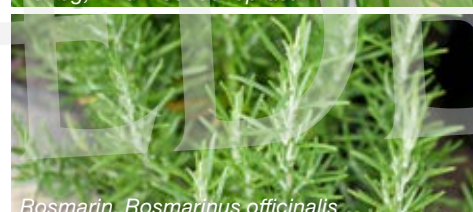
Kruspersille, *Petroselinum, crispum*

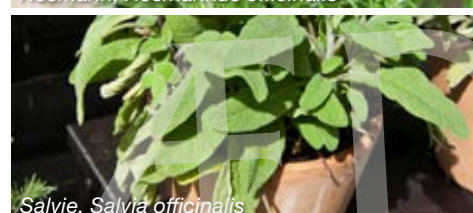
Oregano, *Oreganum vulgare*

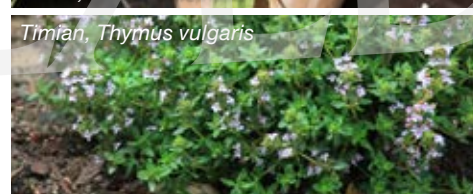
Purløg, *Allium schoenoprasum*

Rosmarin, *Rosmarinus officinalis*

Salvie, *Salvia officinalis*

Timian, *Thymus vulgaris*

Navn	Anvendelse	Beskrivelse
Fransk estragon, <i>Artimisia dracunculus</i> Opret plante, der er lidt løs i væksten. Den er ikke helt hårdfør og skal derfor vinterdækkes eller dyrkes i krukker, der kan vinteropbevares.	Kødretter, fiskeretter, sammen med gulerødder og artiskok. I saucer, dressinger, salater, vineddike og krydderolie.	60 cm gule (små) sommer Lysforhold: ○
Appelsintagetes, <i>Tagetes tenuifolia</i> Opret rigtblomstrende etårig plante, der har en dejlig duft af appelsin. Har desuden en hæmmende virkning overfor lus i eks. agurkeplanter i drivhuset.	Brug både blomster og blade. Desserter, isvand, dressinger, kager.	30 cm orange sommer Lysforhold: ○
Bredbladet persille, <i>Petroselinum hortense</i> Etårig plante, der er noget grovere end kruspersille, men som har en helt anden smag.	Til bouquet garni, supper, salater, tabouleh, fiskeretter, pesto.	20 cm Lysforhold: ○
Bronzefennikel, <i>Foeniculum vulgare 'Rubrum'</i> Flerårig høj opret smuk plante med aromatiske skud og flotte blomsterskærme. Forholdsvis robust og hårdfør.	Fiskeretter, marinader, nye kartofler, salat, supper, dressinger.	80 cm gule sommer Lysforhold: ○
Brøndkarse, <i>Nasturtium officinale</i> Flerårig krydderurt, der skal vokse i meget fugtige omgivelser. Danner krybende stængler med blade, der har en lidt stærk peberagtig smag. Dyrkes i stor krukke, der holdes fugtig hele tiden.	Kød, fisk og kylling. Store håndfulde på smørrebrød, supper, risotto og i salater.	30 – 60 cm hvide forår/sommer Lysforhold: ◐
Citronbasilikum, <i>Ocimum basilicum citriodorus</i> Etårig krydderurt, som er forholdsvis varmekrævende. Planter forholdsvis højt og må ikke få for meget vand. En variant med spændende citrusmag	Pesto, tomatsalater, i salater, vineddike, pizza, pastaretter.	50 – 60 cm Lysforhold: ○ ◐
Citrongræs, <i>Cymbopogon</i> Spændende græslignende krydderurt med kraftige bladskeder, der dufter kraftigt af citron. Har en krydret citronliggende smag. Kan fryses ned til senere brug. Planten skal overvintres frostfrit.	Til asiatiske retter.	60 – 70 cm Lysforhold: ○ ◐
Citronmelisse, <i>Melissa officinale</i> Kraftigtvoksende opret krydderurt, der nemt breder sig med udløbere og med frøspredning. Kraftigt duftende.	Isvand, desserter, te – både frisk og tørret.	60 cm hvid sommer Lysforhold: ○ ◐
Citrontimian, <i>Thymus citriodorus</i> Opretvoksende vintergrøn lav krydderurt, som har brug for beskyttelse mod en våd og kold vinter. Har en fantastisk dejlig tone af citron.	Kødretter, fiskeretter, supper, pizza, pastaretter, til fjerkræ, sammen med tomater.	15 cm lilla sommer Lysforhold: ○

Fransk estragon, *Artimisia dracunculus*

Appelsintagetes, *Tagetes tenuifolia*

Bredbladet persille, *Petroselinum hortense*

Bronzefennikel, *Foeniculum vulgare 'Rubrum'*

Brøndkarse, *Nasturtium officinale*

Citronbasilikum, *Ocimum basilicum citriodorus*

Citrongræs, *Cymbopogon*

Citronmelisse, *Melissa officinale*

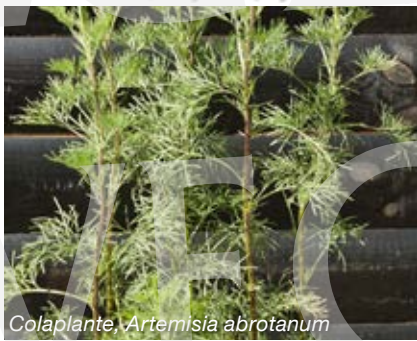

Citrontimian, *Thymus citriodorus*

Citronverbena, *Aloysia triphylla*

Colaplante, *Artemisia abrotanum*

Dild, *Anethum graveolens*

Frugtmynter

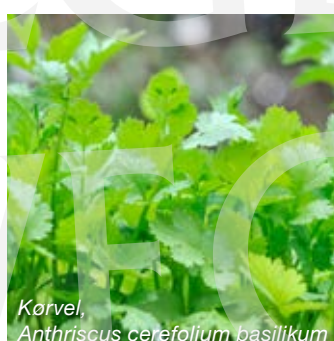

Frugtsalvier

Koriander, *Coriandrum sativum*

Navn	Anvendelse	Beskrivelse
Citronverbena, <i>Aloysia triphylla</i> Opret træagtig busk med særdeles velduftende blade. Dekorative blomster. Skal plantes på lunt voksested og evt. overvintres frostfrit.	Isvand, desserter, fiskeretter, kylling, dressinger. Lav skøn te af de friske blade.	📏 60 cm 🌿 hvide 🌸 sommer Lysforhold: ○ ◐
Colaplante, <i>Artemisia abrotanum</i> Opret forholdsvis kraftig plante med meget aromatiske blade. Duften minder om cola. Fuldt hårdfør og meget robust.	Kryddersnapse, vermouth, bitterlikør. Små mængder i bagværk og kødretter.	📏 100 cm 🌿 lysegul 🌸 sommer Lysforhold: ○
Dild, <i>Anethum graveolens</i> Etårig krydderurt med høje blomsterskærme. Brug både blade og frøstanden.	Nye kartofler, fiskeretter, dressinger, salater. Frøskærm til syltning.	📏 80 cm 🌿 limegrønne 🌸 sensommer Lysforhold: ○
Frugtmynter, 'Chokolademynte', 'Bananmynte', 'Jordbærmynte', 'Lemon', 'Orange', 'Æblemynte'. Frodige planter, der breder sig med udløbere. Plant i krukker eller spande, der graves ned i bedet. Hele planten danner aromatiske blade og blomster.	Desserter, isvand, dressinger, hjemmelavet is, kager.	📏 30 – 60 cm 🌿 hvide/lilla 🌸 sommer Lysforhold: ○ ◐
Frugtsalvier, <i>Salvia elegans</i>, <i>Salvia elegans</i> Oprette frodige planter med dejlige aromatiske blade og flotte blomster. Skal plantes på lunt voksested og beskyttes mod hård frost.	Blade og blomster er spiselige. Salater, fiskeretter, drinks, isdesserter, tørres til potpourrier.	📏 80 cm 🌿 røde 🌸 sensommer/efterår Lysforhold: ○
Koriander, <i>Coriandrum sativum</i> Opretvoksende etårig krydderurt med stærk aromatisk duft. Blade og frø bruges til madlavning. Skal sås eller plantes hvert år.	Til asiatiske retter, i supper, salater, dressinger, marinader.	📏 60 cm 🌿 hvid 🌸 sommer Lysforhold: ○ ◐
Kørvel, <i>Anthriscus cerefolium</i> Frodig etårig krydderurt med en svag smag af anis. Når planten blomstrer, mister den evnen til at danne flere blade. Planter du nye kørvelplanter i august, så kan du bruge kørvel hele vinteren.	Kørvelsuppe, supper, saucer, dressinger og marinader.	📏 30 – 60 cm 🌿 hvide 🌸 sommer Lysforhold: ◐
Lakridstages, <i>Tagetes lucida</i> Kaldes også for mexikansk estragon og kan bruges som alternativ til estragon. Flerårig plante, der ikke tåler nogen form for frost.	Marinader, saucer, til fisk, kylling og lam. I supper og i desserter. Tørrede blade i te.	📏 60 – 80cm 🌿 gul-orange 🌸 sommer Lysforhold: ○ ◐
Laurbær, <i>Laurus nobilis</i> Vintergrøn krydderurt, der vokser og danner en stor busk. Tåler let frost og skal plantes på beskyttet voksested. I krukker trives den fint i et uopvarmet drivhus.	Sammen med timian og persille hører laurbær med i bouquet garni. Kødretter, fond, supper og sammenkogte retter.	📏 100 cm (eller mere) 🌿 cremefarvede 🌸 forår Lysforhold: ○

Kørvel, *Anthriscus cerefolium basilikum*

Lakridstages, *Tagetes lucida*

Laurbær, *Laurus nobilis*

Navn	Anvendelse	Beskrivelse
Løvstikke, <i>Levesticum officinale</i> Høj opretvoksende flerårig krydderurt, der både er robust og trofast i haven. Er tidligt fremme med de første skud i foråret.	Retter, som må smage af selleri. Bruges også som maggitering, til ossobuco og kødsovs.	150 cm limegrønne sommer Lysforhold: ○ ◐
Olivenurt, <i>Santolina viridis</i> Dejlig duft og smag af oliven på de fine stængler. Er ikke helt hårdfør, men kan tåle ned til minus 7 grader. Plant den i bunden af drivhuset eller på en lun vokseplads.	Salater, fiskeretter, pesto, marinader og saucer.	30 – 50 cm gule sommer Lysforhold: ○
Peberrod, <i>Armoracia rusticana</i> Opret lidt grov grøn top giver næring til rodstængler, som vi kan grave op og bruge. En meget robust og hårdfør plante, der gror videre, selvom du snupper et par rodstængler.	Smørrebrød, dressinger, kartoffelmos og til syltning.	80 cm hvide forår Lysforhold: ○ ◐
Pibeløg, kinapurløg, <i>Allium fistulosum</i>, <i>Allium tuberosum</i> Udover purløg, så byder Allium-familien også på pibeløg og kinapurløg. Skønne velsmagende og særdeles hårdføre robuste krydderurter.	Omelet, æg, kartoffelsalat, smørrebrød, kryddersmør og i salater.	25 -40 cm hvide/lilla sommer Lysforhold: ○
Ramsløg, <i>Allium ursinum</i> Løgplante, der visner ned, når den har blomstret i maj måned. Er trofast og dukker frem hvert år i det tidlige forår. Især bladene anvendes som krydderurt, men blomster og frø kan også spises.	Pesto, i salater, kryddersalt, kryddersmør, dressinger, marinader og krydderolier.	30 cm hvide forår Lysforhold: ◐
Rødbladet syre, <i>Rumex sanguineus</i> Bladplante, der gror lystigt fra underjordiske stængler. Plant i krukke eller i en spand, som graves ned. Flerårig og robust, men visner ofte ned om vinteren.	Nye blade høstes til salat. Meget dekorative med mildere smag end havesyre.	20 – 40 cm Lysforhold: ○ ◐
Tallerkensmækker, <i>Tropaeolum</i> Krybende eller klatrende stængler med dekorative blade og flotte blomster. Visner ned og dør, når frosten sætter ind.	Både blade og blomster kan spises. Er flotte og velsmagende i en salat.	40 cm (uden opbinding) orange, gule, røde sommer og efterår Lysforhold: ○ ◐
Vietnamesisk koriander, <i>Polygonum odoratum</i> God korianderlignende smag – især på unge blade. Flerårig kraftigtvoksende krydderurt, der dog ikke tåler ret meget frostvejr.	I supper og sammenkogte retter. Dressinger og marinader.	 Lysforhold: ◐
Vintersar, <i>Satureja montana</i> Flerårig halvbusk, der visner ned i hårde vintre, men kommer frem hvert forår. Dog må den ikke plantes i fugtig jord.	Som erstatning for salt og peber. Til fiskeretter, dressinger, marinader og krydderolie.	20 – 40 cm hvide sommer/efterår Lysforhold: ○

Løvstikke, *Levesticum officinale*

Olivenurt, *Santolina viridis*

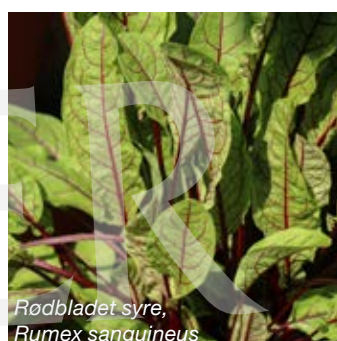
Peberrod, *Armoracia rusticana*

Pibeløg, kinapurløg, *Allium fistulosum*, *Allium tuberosum*

Ramsløg, *Allium ursinum*

Rødbladet syre, *Rumex sanguineus*

Tallerkensmækker, *Tropaeolum*

Vietnamesisk koriander, *Polygonum odoratum*

Vintersar, *Satureja montana*

Duftende martsviol

Den velduftende viol, som har fået navnet martsviol, er måske lille af størrelse, men ikke desto mindre bør den få en plads i alle haver. At den blomstrer i marts kan ikke betvivles, men med rette burde den skifte navn til duftviol eller vinterens duftviol, for allerede i januar og februar kan man finde de første blomster.

Botanik

- Det latinske navn er *Viola odorata*, og den er nært beslægtet med andre violer (hornviol, stedmoderblomster).
- Den har sit hjemsted omkring Middelhavet, men er blevet ført via Kaukasus over Iran til hele Europa og til dele af Nordamerika.
- Den ses i naturen på fugtige enge, i kanten af skyggefulde stier under buske og let-løvede træer. Martsviol gror i helt almindelig havejord.
- Planten vokser med krybende rodstængler og bliver, afhængigt af stedet, 5 – 15 cm høj.
- Den er vintergrøn og de mørkegrønne blade sidder tæt sammen i en tue.
- Blomsterne kan spejlvendes og har fem kronblade og en lige spore.
- På martsviolens frø sidder et vedhæng, som er rigt på fedt og protein – et såkaldt elaiosom. Det tiltrækker myrer (kaldes også for et myrelegeme), som bringer frøene til myretuen, hvor de spiser vedhængen og derefter skubber frøet ud af tuen, hvor der er gode vækstvilkår og dermed spredning af planterne.

Gammel kendt medicinplante

Martsviolens har været brugt til at berolige patienten, behandle luftvejssygdomme og lette hovedpine. I middelalderen blev blomsten hædret som et symbol på Jomfru Maria. Brudens seng blev drysset med blomster – et symbol på uskyld.

Læge og naturmediciner Dioskorides (1. århundrede efter Kristi fødsel) anbefalede duften af martsviol mod tømmermænd og grød af både blade og blomster, hvis man havde betændelse i maveslimhinden.

Især årets første tre blomster af martsviol skulle have ekstra meget kraft. De var med til at hindre den, dengang udbredte malaria, som var udbredt i sumpede områder.

Hildegard von Bingen (1098 – 1179) anbefalede martsviol som

kompression mod øjenbetændelse og sløret syn. Hendes violvin hjalp på tredages feber, melankoli og lungeproblemer. Hun kogte en håndfuld violblomster i hvidvin og tilsatte en teskefuld lakridsrod.

Sebastian Kneipp (1821 – 1897) brugte ligeledes martsviol mod hovedpine og sygdomme i luftvejene. Hele planten indeholder saponiner – især blomsterne, og det er netop disse, der løser genstridigt slim i luftvejene.

Blomsten indeholder æteriske olier, der har været anvendt i parfumeindustrien, men det bruges sjældent i dag. Du kan dog selv lave en dejlig massageolie med violblomster – se opskriften på næste side.

Sorter

Den mest oprindelige form har violette blomster. Den mest almindelige sort er 'Königin Charlotte' og den har store blomster, der står fint over den mørke bladrossette. Den forholdsvis lange blomsterstilk får blomsterne til at åbne sig, så de ses tydeligt. Den hvide version hedder 'Alba', men ses også under navne som 'Reine de Neiges' eller 'Schneekönigin'. I knopstadiet er den lyseblå, men når blomsterne åbnes, er de rent hvide.

Viola odorata findes desuden i mange flere farver, men de er lidt svære at få fat på. Der er lavet krydsninger med sart rosa, rosa og sågar gule blomster. Den violette farve findes også i mere lyse nuancer.

Te med martsviol

- 2 tsk. friske (eller 1 tsk. tørrede) blomster og blade fra martsviolen
- 250 ml kogende vand
- Efter 7 minutters træketid sies blade og blomster fra.

Brug martsviolsukker til kager - især glasur giver tydelig smag af blomsten

Martsviol sukker

- 1 dl friskplukkede martsviol (undlad at skylle dem)
- 1 dl sukker (gerne rørsukker)
- 1 knivspids salt
- Alle dele blendes til en ensartet masse og fyldes på en lukket beholder.

Martsviol-olie

- Fyld et syltetøjsglas halvt op med frisk plukkede martsviolblomster.
- Fyld glasset helt op med koldpresset mandelolie. Lad låget sidde løst på, så fugten fra blomsterne kan slippe ud.
- I to dage røres rundt med en ske, så blomsterne fordeles jævnt i olien.
- Lad blandingen stå mørkt ved stuetemperatur i to uger, hvorefter olien filtreres.

Brug olien til massage - den kan ikke anvendes til madlavning!

Beskæring af sommerfuglebuske

Vi elsker at se sværme af lydløse flaksende sommerfugle, der lander i de store blomsterklaser på sommerfuglebuskene. Her sidder de og suger nektar – det er deres benzin og sikkerhed for, at de kan komme trygt videre på deres rejse.

Beskæringstidspunkt

Sommerfuglebuskene skal hvert år beskæres forholdsvis sent på foråret. Årsagen er, at planterne ofte begynder deres saftstigning meget tidligt på året. Du kan ofte se de første grønne skud på grenene allerede i februar måned. Når vinteren "driller" med lune perioder efterfulgt af hård frost, så går det ud over de planter, der er tidligt på færde. Det bedste resultat får du, hvis du lader vinteren styre planten til at skrue ned for saftstigningen i de

kolde perioder, uden at du klipper i planterne. Der kan nemlig ske det, at planten bruger meget energi på at modvirke beskæringen, og rammes de mange nydannede skud af hård frost, er der ikke mere energi tilbage i planten.

Sommerfuglebuske blomstrer på indeværende års skud. Du får ekstra mange grene med blomster, hvis du hvert forår beskærer dine sommerfuglebuske

APRIL er det bedste tidspunkt at beskære sommerfuglebuske på.

Trin 1

Se nøje på de enkelte grene. Ser nogle af grenene døde ud, så krads lidt i barken med beskæresaksen. Er der frisk bark og saftspænding, så er der liv – er barken brun og tør, så er den død. Klip eller sav de døde grene af helt ved basis af planten.

Trin 2

Unge buske

Mål ca. 10 – 15 cm over jordens overflade. Find en synlig knop på grenen og klip så lige over knoppen.

Ældre buske

Mål ca. 50 cm over jordens overflade. Klip lige over en synlig knop. Tynd evt. ud i de ældste og tykkeste grene i bunden.

Lave sorter

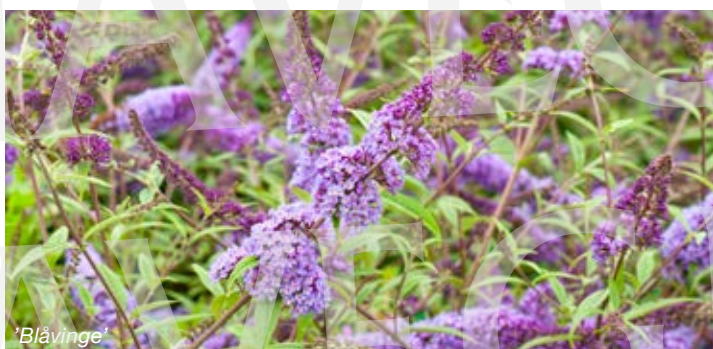
Mål ca. 10 cm over jordens overflade. Der er ofte mange skud i de lave og kompakte sorter, så her er det ikke så nødvendigt at klippe lige over knopperne – der vil hurtigt vokse nye grene frem.

Sorter af sommerfuglebuske · Sorter af sommerfuglebuske

De "gammeldags" høje

- **'Black Knight'**, op mod 2 m høj med 25 – 35 cm lange blomsterstande fra juli – september.
- **'Pink Delight'**, op mod 2 m høj med 25 – 35 cm lange blomsterstande fra juli – september.
- **'Royal Red'**, op mod 2 m høj med 20 – 35 cm lange blomsterstande fra juli – september.
- **'White Profusion'**, 2 – 3 m høj med 20 – 35 cm lange blomsterstande fra juli – september.
- **x weyriana 'Sungold'**, 2 - 3 m høj med 10 - 15 cm lange gule blomsterstande fra juli - september.

De nyere mellemhøje

- **'Blåvinge'**, skandinavisk sort, der bliver 1,5 m høj og danner 20 – 30 cm lange blomsterstande fra juli – september.
- **'Flower Power'**, flerfarvet sort, der bliver ca. 1,5 m høj og danner 20 – 30 cm lange blomsterstande fra juli – september.
- **'Pink Cascade'** tilhører en serie af nye kraftige sorter af sommerfuglebuske. De når en højde på ca. 1,5- 1,8 m og er næsten lige så brede. Har kraftigt overhængende grene, der bærer forholdsvis store fyldige blomsterstande på op mod 40 cm længde og 10 cm i diameter. Der er endnu ikke konstateret selvsåning, så blomsterne ser ud til at være sterile.

Plant og plej

Tidspunkt

Sommerfuglebuske sælges i potter, så du kan plante dem året rundt, når blot jorden ikke er frossen.

Voksested

Bedste resultat fås, når sommerfuglebusken placeres i fuld sol. Busken vokser fint i halvskygge, men blomstringen er lidt mindre.

Plantningen

Sørg for at potten er godt vandet op. Grav et plantehul, der er 1½ gang større end rodklumpen og løsn godt i bunden af plantehullet. Ibland gerne næringsrig plantejord eller kompost (max 25%) til den opgravede jord. Placér busken, så den dækkes af ca. 5 cm jord. Fyld jord omkring planten og pres jorden godt til, så der er god kontakt mellem rødder og jord.

Vand og gødning

Vand godt til (min. 10 l vand pr. plante). Sørg for at vande i tørre perioder de to første somre efter du har plantet. Når først planten er godt etableret, er sommerfuglebusken relativt tørketålende. Gød hvert år, når du har beskåret din busk. Brug en all round havegødning.

'Miss Pearl'

'Miss Ruby'

De sterile

- **'Miss Pearl'**, bliver omkring 1,2 m høj. Remonterende sort, der fortsætter sin blomstring til november. 20 – 30 cm lange blomsterstande.
- **'Miss Ruby'**, bliver ca. 1,5 m høj. Danner 20 – 30 cm lange blomsterstande fra juli – oktober.

'Adonis Blue'

'Nanho Blue'

De kompakte

- **'Adonis Blue'**, opretvoksende ca. 1 m høj med mange grene og blomsterstande (20 – 40 cm) fra juli – september.
- **'Nanho Blue'**
Nanho serien består af sorter, der alle er kompakte med mange grene, der bærer smukke blomsterstande på ca. 25 cm længde. Planterne bliver lidt under 1 m høje og brede. Blomstringen sker fra juli – september.
- **'Queen of Hearts'**, 1,2 m høj og tæt busk med blomstringstid fra juli – oktober, hvor de 20 – 40 cm lange intense blomsterstande tiltrækker masser af sommerfugle.

'Queen of Hearts'

37 år gamle

Gartnerens forårshave

Der sker en stor forvandling med haven i måneden mellem maj og juni. Gennem vinteren giver havens vintergrønne planter karakter til havens form og udtryk. Små nuancer af nyudsprungne blade og blomster vækker havens planter i takt med, at dagene bliver længere og temperaturen stiger.

Haveglæder har været på besøg i Brenda og Carl Martins forårshave. Første besøg var i begyndelsen af maj måned, hvor de smukke magnolier blomstrer, og hvor Pieris har startet blomsterfesten i rhododendronbedet. Blot en måned senere – i begyndelsen af juni, er haven i fuld blomst. Store prægtige eksemplarer af rhododendron flankeres af andre forårsblomstrende buske, smukke stauder og nyudsprungne japanske ahorn.

Ikke så mange planer

Haven er en blanding af skovhave, naturhave og den engelske cottage stil. Den ligger på en skrånende grund med brede bede bundet sammen af en græsplæne. Den største del af haven er på 2000 m², og ligger åbent og i fuld sol – direkte mod syd. Der er en fantastisk udsigt fra husets store terrasse. Til højre for huset ligger en mindre have, hvor man fra havehuset kan hygge sig i et mindre haverum, hvor der også er utroligt mange forskellige træer, buske og stauder. Stien fra denne del af haven fører ind til et

område, hvor der dyrkes lidt køkkenhave, og fortsætter man ned ad bakken, så ledes man ned til Grejsdalens Planteskole, hvor både Brenda og Carl Martin har brugt rigtig meget af deres arbejdsliv.

"Vi har egentlig ikke tegnet sådan en haveplan", vedgår parret. Grunden, hvor den ca. 1 ha store have ligger, er resultatet af istidens stærke kræfter, og består af en let sandmuldet jord. Inden haven blev anlagt, skulle de først fjerne de høje graner. Det var i 1985.

"I planteskolen havde jeg købt for mange rhododendron hjem, så den helt jomfruelige nye have blev plantet til med ca. 50 store flotte *Rhododendron catawbigiense*", smiler Carl Martin. "De voksede fint, så vi fortsatte med at tilføje Pieris, hortensia, magnolie, nåletræer og lidt sjældne små træer og buske". Senere er der fyldt masser af stauder ind i huller rundt omkring.

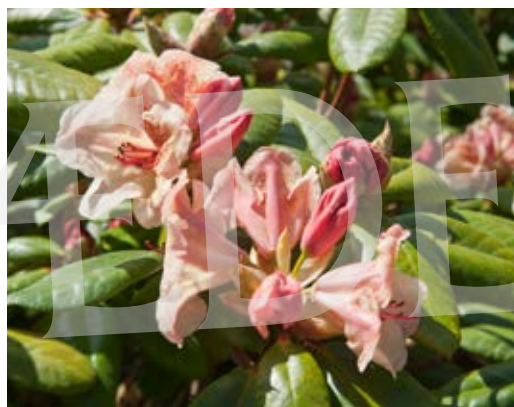
Fynboen og den engelske kvinde

Det er næsten ikke til at forstå, at Carl Martin har rundet 78 år. I hans meget unge dage

arbejdede han på en af Danmarks største planteskoler – Øksbjerg Planteskole i Svendborg. Herfra fulgte år med ophold på planteskoler i Europa og USA. I én af disse planteskoler (Blakedown Nurseries, England) mødte han Brenda. Kontakten blev holdt vedlige, mens endnu nogle år gik med at udforske verdens planteskoler, hvorefter de sammen flyttede til Danmark. Vekslede jobs og to børns kommen førte dem til Nakskov, hvor Carl Martin arbejdede på den, dengang, store Poul Frederiksen Planteskole. "Sammen byggede vi et lille havecenter midt i Nakskov by, som Brenda passede,

Den flotte græsplæne passes med en håndskubbet cylinderklipper. Det gør, at græsset klippes i stedet for at blive skåret over. Udover motion, så står græsset altid flot grønt. Carl Martin klager dog over, at der også gerne vil gro ukrudt i plænen. Ukrudtet bliver straks luget, så snart han ser det.

De tidlige sorter af rhododendron blomstrer allerede i april – maj måned.

Haven kan godt lide under, at der i foråret ofte kommer en bølge af meget kold luft ned over bakken. Frugttræer risikerer at miste deres frugtsætning, så det er bevidst, at de ikke har plantet frugttræer og -buske.

mens jeg solgte planter. Vi var ved at finde ind til den arbejdsform, som vi bedst kunne lide”, fortæller Carl Martin.

Grejsdalens Planteskole

Grejsdalens Planteskole blev grundlagt tilbage i 1886. Fra 1912 flyttede en del af virksomheden til den nuværende placering under navnet ”Jørgensens Frø, Grejsdalen”. Her blev der solgt frø til hele landet via postordre. Senere blev stedet til et plantesalg og var drevet af samme ejer frem til 1985, hvor

Brenda og Carl Martin, ved lidt af en tilfældighed, købte stedet. ”Vi var forbi for at se den flotte rosenudstilling i 1984, og faldt pladask for det charmerende sted. Da planteskolen året efter blev til salg, var vi slet ikke i tvivl”, smiler Brenda. Bygninger blev sat i stand samtidig med, at de selv byggede deres nye familiehuse – der var fart på!

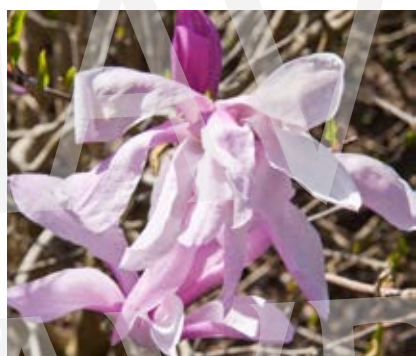
Passer næsten sig selv

Gartnerparrets have er året rundt en fornøjelse at følge med i. Selvom stauderne vis-

ner ned, når frosten kommer, og de løvfældende planters blade daler til bunden i efteråret, så er der masser af se på gennem vinteren. De mange rhododendron står nemlig med deres flotte mørkegrønne blade og tydelige blomsterknopper – klar til at springe ud, når dagene bliver længere.

Haven er til for dem selv. De nyder at arbejde i haven (selvom det om foråret er lidt slidsomt), og de nyder at gå en tur og se på alle de nye blomster, som gennem året springer ud. Der bliver ikke skabt nye bede, men de har netop skåret nogle lidt skrub-

fortsættes side 25...

Inden det store blomsterhav af rhododendron rammer haven, kan de smukke blomster på havens magnolietræer nydes. Der findes rigtig mange sorter af magnolie, hvor blomsterens farve i hvid, rosa eller gul nemt kan passes ind – mange af magnolietræerne bliver nemlig ikke så høje.

Den nyudsprungne japanske ahorn, som står ved terrassen, har fået selskab af lysviolette stedmoderblomster i de høje krækker.

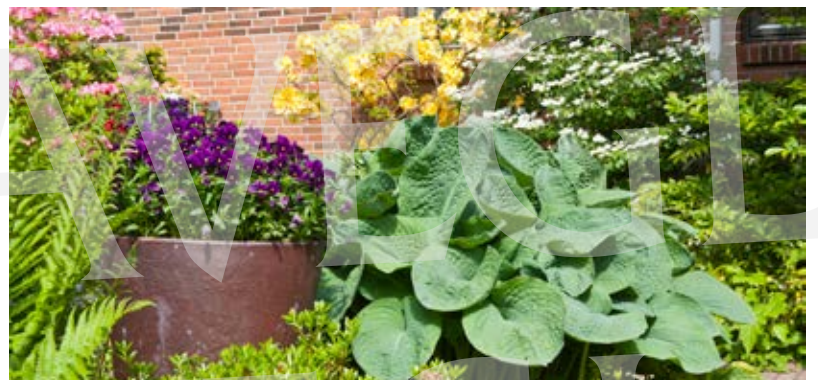

Et brus af de imponerende storblomstrede rhododendron.

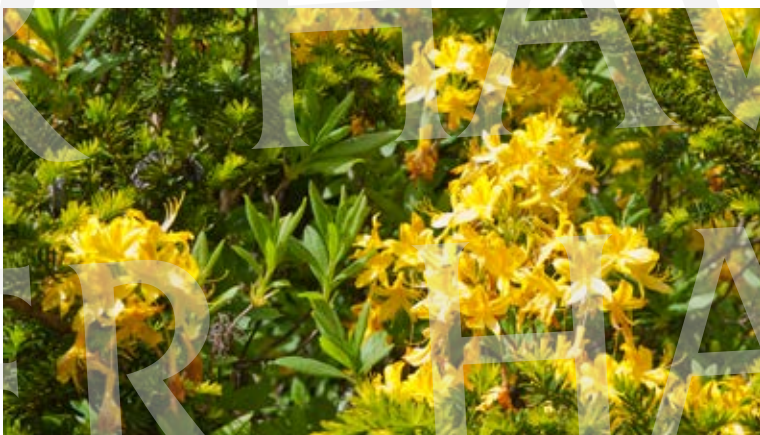
De små oprette blomsterstande på katteurt, de mørkerøde blomster på stjerne-skærm og de sarte rosa blomster på etageprimulaen danner bunden under en højstammet rhododendron, der er lige ved at afblomstre.

Hosta fås i mange forskellige sorter med flotte bladfarver i grønne, blågrønne og brogede variationer. Der er også forskel på størrelsen af Hosta. Det er en god idé at bruge Hosta, når bedet skal rundes af eller fyldes op langs husmuren.

Havearbejdet lettes når der plantes bunddækkende planter i bunden af bedet. Her er det den vintergrønne hasselurt, der har selskab af endnu en fin Hostaplante. Begge planter trives rigtig fint under skyggede forhold.

Den gule løvfældende rhododendron tager sig godt ud sammen med taksplanten. En lille overraskelse hvert år, når den dukker op i den vintergrønne plante.

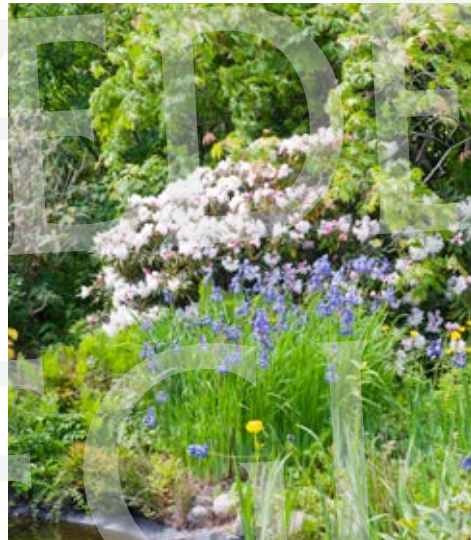
Trædebregner tåler at stå i fuld sol og er også nogenlunde tørketålende, når de først er etablerede. De breder sig nemt – også ind mellem fliserne.

Brenda står for at plante krukkerne til. Her er det i skønneste engelske stil med et mix af farver og former. Især sommerblomsten *Calibrachoa* 'Million Bells' er vigtig at få plantet – den er så taknemmelig og blomstrer hele sommeren. "Det er jo lidt ærgerligt, at danskerne er så farveforskrækkede – de går jo glip af de mange skønne blomster, som kan være i krukkerne i en stor del af året", siger Carl Martin, der altid har forsøgt at overbevise kunderne i havecentret om, at man sagtens kan mixe farver meget mere.

Kombinationen af Hosta og kæmpekonval er da helt genialt...

Japansk snebolle (*Viburnum plicatum*) er virkelig en flot plante. De etageopbyggede grene giver den en helt speciel struktur, og når den, som her, får lov til at stå soltært, så ser man for alvor, hvor unik den er. Den er placeret i nærheden af den lille havedam, som er til stor nytte for havens insekter, dyr og ikke mindst de små guldfisk, som svømmer rundt. Langs kanten er der plantet blå sibirisk iris. Den klare blå farve står flot sammen med den hvide rhododendron og japansk snebolle.

En væg af rhododendron i skønne farver.

En ny sort af rhododendron får rødlig blade og røde blomster. Den skal afprøves og passer da rigtig fint sammen med de nye røde skud fra *Pieris*.

bede rhododendron helt tilbage og plantet bunddækkende stauder sammen med kæmpelliljer mellem de ikke så klædelige stubbe. Om nogle år vil buskene igen fylde godt op og se mere naturlige ud.

"Jeg kan godt lide mit eget selskab, og havearbejdet er rigtig godt, når man er stresset", forklarer Brenda. Udover at passe haven, bruger hun en del tid på at udfolde sine kreative årer med pensel på lærred. Parret har mange venner, som de ofte tilbringer tid sammen med – venner, som ikke nødvendigvis har med planter at gøre.

Da jeg spørger ind til, hvilke udfordringer der er i haven, så kan Brenda i første omgang ikke rigtig komme i tanke om nogen. Jo, der er jo det med dræbersneglene. De elsker at gnaske i de mange Hosta. "Så fodrer jeg dem med sneglekorn og har mine planter i fred og ro", siger Brenda og tilføjer, at der indimellem også bor en muldvarp, som vender lidt op og ned på græsplænen. Carl Martin supplerer med, at grunden til, at haven ingen roser har, skyldes rådyrene.

Parrets favoritplanter

"Vi har bevidst gået efter vintergrønne planter, for en have skal nydes hele året rundt", understreger Carl Martin. Brenda drømmer sig til sit hjemlands engelske have med masser af blomster, så hun er især glad for stauder som stjerneskærm, katteurt, violfrøstjerne og storkenæb. De er begge betaget af de mange specielle planter, som vokser godt i selskab med rhododendron. De nævner *Stewartia*, *Leucothea*, *Pieris* og de flotte kvalkved med hvide skærmbloster og den vandrette vækstform.

Det er imponerende, hvor mange forskellige planter der er i bedene. Der er hele tiden nyt på vej, og sådan har det været siden det tidlige forår. "Vi nyder jo de mange løgvækster, som pynter op inden alt andet springer ud. Så lyser et væld af bl.a. påskelliljer og Blue Bells op.

Natur og pryd

På den store grund fylder prydhaven en del. Som overgang til den mere naturprægede bevoksning har parret indrettet et område, hvor der er mindre prydagtigt. De kalder det for deres skovhave. Lysforholdet er helt anderledes. De forholdsvis høje træer gør haven mere skyggefuld, men langt fra blomsterfattig. Storkenæb, violfrøstjerne, akeleje, buksbom, spiræa, klokkebusk, laurbærkirsebær, skumbloster, stjerneskærm og bregner trives særdeles godt her, og fordelingen er, at ukrudtet også godt må blande sig. Det betyder ikke, at Brenda og Carl Martin ikke passer skovhaven – en mere naturpræget have kræver skam også pasning!

*Et eksempel på, hvordan en plantesammensætning kan se ud. Bagest står en violetblomstrende vintergrøn rhododendron. De hvide blomster kommer fra en løvfældende rhododendron, og når dens blomster visner, så er træhortensiaen på vej med nye blomsterskærme, der pryder bedet helt frem til efteråret. De rødbladede skud er fra den rødbladede staude hjortetrøst (*Eupatorium rugosum* 'Chocolate').*

Gartnerparret nyder deres ture rundt i haven – nok altid med en fyldt hånd med lidt visne blomster eller ukrudt, de har mødt på deres vej...

Der er mange flotte "kig" når man kommer fra et område af haven til et nyt. Det opstammede træ er et hjertetræ trukket op på stamme. De blå bjergknopurt leder vejen på højre side – til venstre vokser de bronze-farvede blade frem på en stor Pierisbusk. En brogetbladet kornel står bag hjertetræet og får selskab af en orangeblomstrende løvfældende rhododendron. De små blå forglemmigeblomster stammer fra kærmindesøster, og inden længe springer silkepæonerne ud – der er hele tiden nye blomster på vej.

Stjernemagnolie

og hendes søstre

Tag gerne et nærmere kig på blomsten og nyd dens søde blomsterduft

Stjernemagnolie er robust og tager sjældent skade af nattefrost

En af forårets absolutte favoritter er magnolie. På nøgne grene springer blomsterne ud og giver for alvor foråret et skub. Selv knopskællene er dekorative og faktisk så bløde som kaninører, når de svulmer op og langsomt åbner sig, så kronbladene kan folde sig ud. Stjernemagnolie er den første magnolie, som viser sine blomster. Det er en fin busk eller et flergre-

net lille træ, som kan nå en højde og bredde på ca. 2 – 3 m.

Moderat størrelse

Stjernemagnolie er ideel til mindre haver og hører til de mest hyppigt plantede magnolier. Den er især elsket, fordi grenenes struktur gør træet smukt - både med og uden blade

Plant og plej magnolie

Plantested

Magnolie udvikler flest blomster, hvis den står solrigt. Dog vokser planten fint under halvskyggede forhold, men blomstrer lidt mindre.

Jorden skal være porøs, så har du meget tung og lerholdig havejord, anbefaler vi, at du iblander en jordblanding, som netop medvirker til mere luft i jorden. Magnolie vokser fint i et surbundsbed, men det er ikke en surbundsplante som SKAL gro i surbundsjord.

Plantningen

Sæt potten i en spand eller balje med vand, så klumpen bliver vandmættet. Grav et hul, der er 1½ gang større end den potteklump, som planten har. Løsn jorden godt i bunden. Den opgravede jord blandes evt. med en grov spagnum, og nu lægges jorden godt ned omkring potteklumpen. Sørg for, at potteklumpens top ikke kommer længere ned end 5 cm under jordens overflade. Vand til med mindst 20 l vand efter plantningen.

Pasning

De første to år er det vigtigt at vande i tørre perioder. Især foråret er ofte meget tørt, så her er det vigtigt at vande. Vand med 10-20 l hver gang og gerne med ca. 2 ugers mellemrum. Er du i tvivl, om det er nødvendigt at vande, så grav forsigtigt ned i 40 cm dybde og mærk efter, om jorden er tør. Gød med all round havegødning hvert forår, når blomsterne springer ud.

Beskæring

Der er sjældent brug for beskæring, men hvis der er et behov for det, så er magnolie nemme at beskære. Du kan i princippet skære og klippe i planten året rundt – dog anbefaler vi altid, at man ikke beskærer i frostvejr. Har du et par grene, som skal klippes af, så gør det i det tidlige forår, for her kan du bruge grenene til at drive blomsterne frem i en vase.

på. Den er svagt rosa i knoppen, men bliver hurtigt ren hvid, når den springer ud. Den har op til 12 cm lange blomster med 6 – 8 par kronblade, der får den forholdsvis store blomst til at se halvfyldt ud. Tidspunktet for blomstringen afhænger af, hvor lunt et forår vi har, men ofte ses de første blomster fra slutningen af marts og ind i april måned.

Award of Garden Merit
tildeles af det engelske Royal Horticulture Society, når planterne kan noget helt særligt. Disse *Magnolia x loebneri* sorter har fået denne udmærkelse:

'Leonard Messel' i 1993

'Merrill' i 1993

'Donna' i 2012

'Elegant Spring' i 2012

'Mag's Pirouette' i 2012

'Wildcat' i 2012

Hårdførhed og blomsterrigdom er gode egenskaber hos mange planter, så når planteforædleren leder efter nye udfordringer, så er det ofte netop blomsterrigdom og robusthed, som han/hun gerne vil frembringe.

Krydsning

Magnolia x loebneri er en krydsning mellem *Magnolia kobus* og *Magnolia stellata*. Førstnævnte er garanteret for robusthed og god hårdførhed, mens *Magnolia stellata*'s egenskaber handler om tidlig blomstring og stor blomsterrigdom.

Krydsningen blev tilbage i 1910 udført af Max Hermann Löbner i den kongelige botaniske have i Dresden. Efter syv år så man resultatet af de første krydsninger, og man var ikke i tvivl om, at her var der gevinst. Gennem årene har krydsningerne ført til en række smukke *Magnolia x loebneri* sorter. Her får du et bud på 3 af de mest brugte, men spørg efter flere sorter i dit lokale havecenter, som har et større udvalg.

Magnolia x loebneri
blomstrer i april og
maj måned.

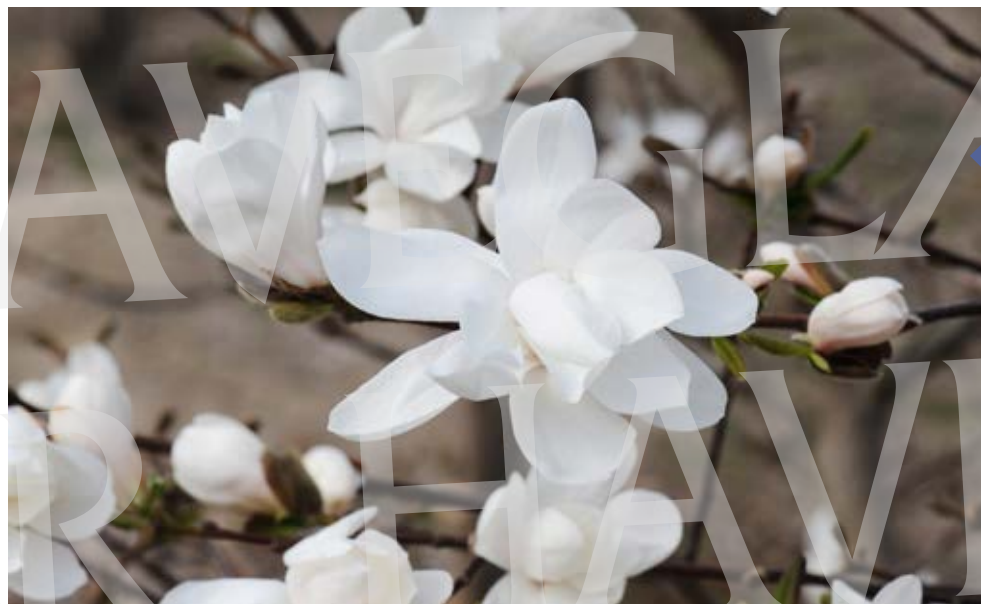
Sorter af *Magnolia x loebneri*

'Leonard Messel'

4 - 6 m høj

4 - 6 m bred krone

Flergrenet træ med bred krone. Inden blomstringen sidder de mørkerosa knopper på hele planten. Når blomsten åbner sig, er kronbladene mørkere på ydersiden og lysere indeni. Blomsten har 12 kronblade, og da de måler ca. 7 cm vil blomsten fremstå forholdsvis stor. Erfaringen viser, at blomsterne er forholdsvis frostsistente og derfor sjældent tager skade af forårets drilske nattefrost.

'Merrill'

4 - 6 m bred

'Merrill' er både som mindre plante og som større træ et fantastisk syn. De rent hvide blomster dækker træets smukke grenstruktur trofast hvert forår. Blomsterne har en diameter på op mod 15 cm, og i selve blomsten kan du tælle 15 kronblade. En helt hvid skulptur i haven.

'Wildcat'

4 - 5 m høj

2 - 4 m bred

Med op mod 60 kronblade har 'Wildcat' en helt anderledes og meget fyldig blomst. Planten vokser som en busk, og da den ikke bliver så stor, vil den også kunne passe ind i en stor krukke på terrassen eller som forhavens smukke velkomstplante. Knopperne er lyserøde, men når blomsten åbner sig, er den ren hvid. Vi anbefaler et voksested med gode læforhold, så blomsterne ikke ødelægges af kolde forårsvinde.

Bøgetræer kan blive op mod 30 - 40 m høje. Når vi planter bøg til hæk, så bevarer vi med årlige klipninger bøgen i dens ungdomsform, hvor den beholder det visne løv om vinteren.

Bøgetræernes evne til at overleve er helt speciel og beror på en unik belysningsstrategi. For at sikre de næste generationer, vokser de små bøgekimplanter meget langsomt i skyggen af modertræerne. Først når lyset trænger nedad, vækkes de unge træer af deres dvale-tilstand. Når det er tid til, at næste generation skal vokse sig stor, så retter hovedskuddet sig og strækker sig nu opad i voldsom fart. På denne måde sikrer bøgen sig plads blandt de andre træarter, som også er fremspiret i skovbunden. De først udsprungne blade sidder nederst i træet og udnytter forårets dyrebare solstråler optimalt. Langsomt springer bladene ud mod træets top, så alle blade får lys. Ser man efter, så opbygges grenene, så de ikke skygger for hinanden – bøg er nemlig ikke så vild med at stå skyggefuldt.

Bøgens grene peger diagonalt opad og fanger derved regnvandet mest optimalt. Vand er nemlig én af de ressourcer, som bøgen ikke kan klare sig uden. Nedbørs-mængden bør årligt ikke komme under 650 mm, hvilket gør, at du sjældent ser bøgetræer i Sydeuropa, hvor nedbørs-mængden er lav.

Bøgetræer kan nå en alder på flere hundrede år. For at være i stand til at bære frugter (bog), skal træerne have en alder på 30 – 50 år.

Bøgetræer vokser i både kalkholdige og mere surbundsprægede jorde. De er ikke sarte, hvad jordtypen angår.

Bøgetræer i haven

Pollenundersøgelser har vist, at der har været bøgeskove i dele af Sydøsteuropa siden 4000 år før Kristus fødsel. Omkring Kristi fødsel var bestanden spredt til Mellemeuropa fra Nordspanien til Sydsverige. Op mod 2/3 dele af skovene bestod af bøgetræer – helt uden indflydelse fra menneskets side.

I ældre landbohaver kan man se store bredkronede eksemplarer af bøgetræer. Både almindelig bøg, men især blodbøg. De gemmer helt sikkert på mange minder gennem årtiers forår, somre, efterår og vintre. Her har kærestepar ridset et hjerte med forbogstaver i barken, landmanden har fået en veltjent lur i middagsvarmen, og børnene har samlet de nøddeagtige spiselige frugter i efteråret. Der er ikke mange private haver, der i dag har plads til en mægtig træstamme med kæmpestor bøgetræskrone. Alligevel er det muligt at nyde skovens kongetræ i din have.

Sørge- og hængebøge

'Pendula', hængebøg med stærkt hængende grene. Ofte er grenene vandrette, mens sidegrenene hænger ned lodret. Danner en eventyrlig hulestemning under det tætte løvtag. Når en højde på 8 – 10 m.

'Purpurea Pendula', blodhængebøg. Har ikke naturligt evnen til at danne topskud, så planten er ofte podet på en opretstamme og danner ud fra denne grene, der hænger nedad. Højden afhænger af, hvorpå stammen er podet. Typisk 1 – 2,5 m høj.

Søjleformede bøge

'Dawyck', søjleformet og smal. Kan nå en højde på op mod 20 m og en bredde på 3 – 4 m.

'Dawyck Gold', søjleformet og smal. Vokser langsommere end 'Dawyck', men har potentiale til at nå samme højde og bredde. Bladene er lysegrønne – i udspiring limegule.

'Dawyck Purple', søjleformet og smal. Minder meget om 'Dawyck Gold', men har purpurrøde blade.

Bøge med specielle blade

'Aspleniifolia', bregnebladet bøg med meget smalle og mere eller mindre indskårne lysegrønne blade. 'Aspleniifolia' har en meget opret vækst de første år, men vil med årene danne en bredere krone. Når en højde på 10 – 15 m.

'Purpurea Tricolor', spændende trefarvede blade. Purpurrød, grøn med hvid markering langs bladkanten. Træet vokser nogenlunde som et almindeligt bøgetræ med åben bred krone. Kan beskæres/opstammes/formes, så det passer ind i havens rum. Når en højde på 8 – 10 m.

Bodbøg, 'Riversii' har flotte purpurfarvede, næsten sorte blade med tydelige bladnerver. Bliver 15 – 18 m høj og 4 – 8 m bred.

Fagus 'Pendula'

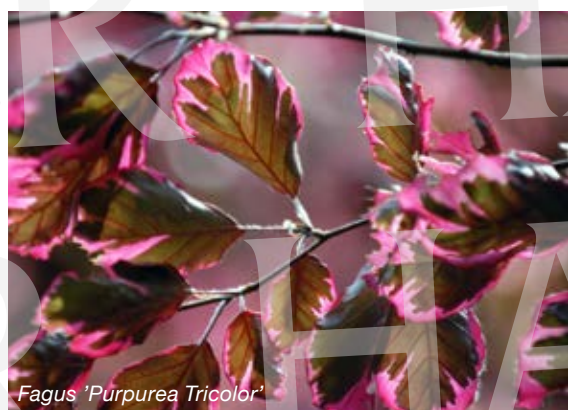
Fagus 'Purpurea Pendula'

Til venstre Fagus 'Dawyck Purple'
- til højre 'Dawyck Gold'

Fagus 'Riversii'

Fagus 'Purpurea Tricolor'

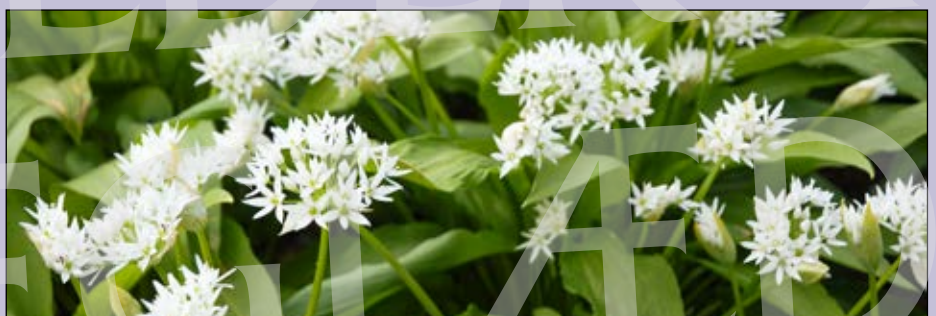
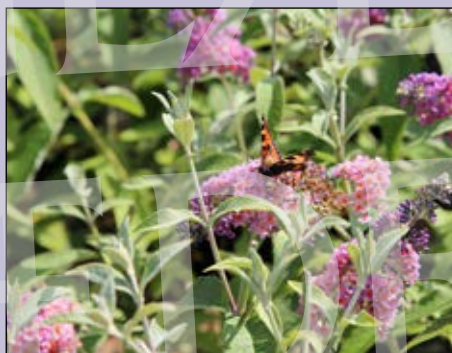
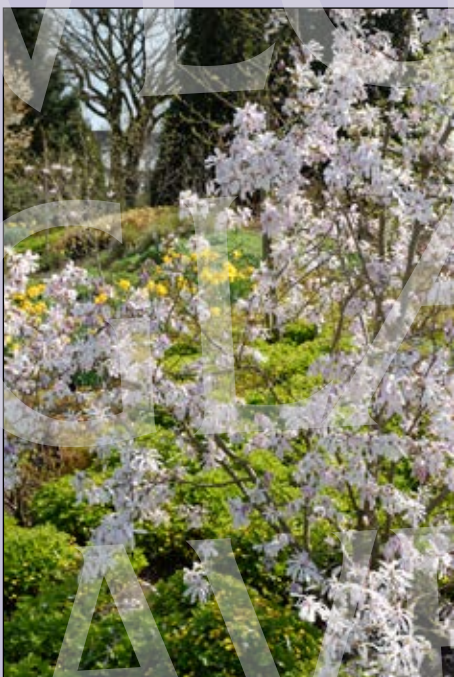
Fagus 'Aspleniifolia'

Du kan både plante almindelige bøg og rødbøg som hæk. Høstfarverne på rødbøg er mere gyldne.

Til hæk bruges frøplanter som dem, der selvår sig i bunden af skoven. Hækplanterne er sået, priklet og passet i de professionelle planteskoler. Når de er klar, graves de op i marken, sorteres i størrelse og hæk kvalitet, så hækken, du køber, bliver tæt.

Foråret i haven er altid noget særligt. Vinteren igennem har vi sparet energi sammen, og nu er vi for alvor klar til at beskære, så, plante og gøre klar til endnu et dejligt haveår. I dette nummer af Haveglæder møder vi Carl Martin og Brenda, der gør deres store have forårsklar på 37. år. Se med, når de viser deres yndlingsplanter frem. Få tips til beskæring af sommerfuglebuske, og kig nærmere på stjernemagnolie og hendes søstre. Bliv inspireret til at plante flere krydderurter og pluk martsviol til at lave sukker eller glasur med.

Rigtig god fornøjelse!

Scan QR koden og få et stort leksikon over planter til din have. I app'en kan du søge oplysninger om buske, træer, roser, stauder, surbundsplanter, frugt og grøntsager.

Søg på farver, højde, modningstid og se, hvor du kan anvende planterne. Du kan også læse artik-

ler om haveemner, du ønsker uddybet eller se video af diverse gøremål i haven.

I havesæsonen vil der løbende være tips til, hvilke aktuelle gøremål du skal udføre i haven.

App'en viser dig vej til dit nærmeste havecenter, hvor vi glæder os til at se dig.

Besøg www.haveglæder.dk

videoklip · artikler · inspiration · nyhedsbrev

ISBN 978-87-91659-69-8

9 788791 659690 >